

Kim był Józef Bożek? Dowiedzieli się tego słuchacze październikowego MUR-u

Data publikacji: 11.10.2022 12:00

W Październiku, dokładnie 21 października, minie 187 rocznica śmierci genialnego konstruktora-mechanika i wynalazcy, pochodzącego ze Śląska Cieszyńskiego Józefa Bożka. Rocznicą nie jest to okrągła, niemniej stała się okazją do przypomnienia i przybliżenia tej postaci słuchaczom Międzygeneracyjnego Uniwersytetu Regionalnego Polskiego Związku Kulturalno Oświatowego w Republice Czeskiej. Prelegentem był historyk Wojciech Grajewski.

W środę, 12 października w sali Centrum Polskiego w Czeskim Cieszynie wygłosił on prelekcję zatytułowaną „Józef Bożek: Genialny Polak, Czech, czy może jednak... Niemiec lub po prostu cieszyński Ślązak? Tajemnica pochodzenia i losów twórcy prototypu samochodu, który zadziwił świat”.

Józef Bożek zbudował pierwszy w Europie powóz z napędem parowym. Pojazd jeździł po ulicach Pragi, bo tam właśnie Bożek spędził większość życia. Skonstruował także łódź z silnikiem parowym, zegary, w tym bardzo precyzyjny zegar dla Instytutu Astronomicznego w Pradze czy automatyczny warsztat tkacki.

Ale nie tylko genialne wynalazki Józefa Bożka były tematem wykładu Wojciecha Grajewskiego. Sporo kontrowersji budzi bowiem określanie w czasach współczesnych, grubo ponad sto lat po śmierci wynalazcy, jego narodowości. Problem polega na tym, że Czesi często nazywają go „czeskim wynalazcą”, Polacy zaś „polskim wynalazcą”. A jakiej narodowości naprawdę był urodzony 28 lutego 1782 roku w Bierach na Śląsku Cieszyńskim Józef Bożek?

- Myślę, że najbardziej właściwym określeniem będzie „śląski”. Określenia „polski” czy „czeski” mogą wprowadzać w błąd, sugerując narodowość wynalazcy, która najpewniej nie była wykrystalizowana, a przynajmniej nie mamy na ten temat żadnych wyraźnych poszlak. Warto jednak podkreślić, że kulturowo Bożek związany był z dominującą w państwie austriackim kulturą niemiecką. Jeśli więc mielibyśmy go określić, to chyba jednak „austriacki Stephenson”. Równie uzasadnione jest również podkreślające jego pochodzenie oraz słowiańskie korzenie określenie - „śląski Stephenson”. Chociaż język polski, a konkretnie gwara cieszyńska była jego pierwszym językiem, to również sformułowanie „polski Stephenson” wydaje się na wyrost, gdyż z Polską i jej kulturą Bożek nie wiele miał wspólnego. Jeśli Polacy lub Czesi chcą go powiązać z własną historią i uważać go za jednego z największych wynalazców w dziejach, to powinni raczej stosować określenie "pochodzący z polskojęzycznego środowiska Ślązaków Cieszyńskich odkrywca" lub "tworzący na ziemiach czeskich konstruktor" – rozważa Grajewski.

Tak więc pewne jest jedno – że to Ziemia Cieszyńska zrodziła tego genialnego wynalazcę. Warto więc wiedzieć kim był i co tworzył.

(indi)